

RENA YTOR

Så uppfyller du hygienkraven

På marknaden finns en rad alternativ för inredning av tandläkarkliniker. Prisläget varierar. Men håller alla måttet för god hygien? Nej, det finns brister i lokaler där det bedrivs avancerad vård, anser Mikael Zimmerman, docent och tandläkare och en ofta anlitad föreläsare i hygienfrågor.

TEXT: MATS KARLSSON FOTO: LENA KATARINA JOHANSSON

Kraven på hygienisk standard på inredningar för verksamheter inom vården ställer helt andra krav än för exempelvis köket hemma eftersom risken för smitta av olika slag är betydligt högre inom vården. Där måste inredningen vara betydligt mer slitstark och lätt att hålla ren. Den ska också uppfylla ergonomiska krav och miljökrav, ge förutsättningar för bra logistik, och dessutom ha lång livslängd och ge ett trevligt och professionellt intryck för patienterna.

Vad som är bra eller mindre bra utifrån dessa kriterier kan vara svårt att avgöra för den som inte har specialkunskaper inom området. Det går

inte att fastställa genom att enbart se på produkterna.

– Därför ska man anlita experter med specialkunskaper om inredning av vårdlokaler, säger Mikael Zimmerman.

Tandvårdsinredningarna ska klara de höga krav som ställs på medicinsk utrustning. Enligt hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen ska vården bedrivas med »god hygienisk standard«. Det innebär att all inredning ska tåla högt slitage, inte vara fukt känslig, tåla de vanligast förekommande rengörings- och desinfektionskemikalierna samt ha en rimlig livslängd. Detta ställer enligt Mikael

Zimmerman höga krav på vårdgivarna vid nyinvesteringar och på tillverkarna av medicinsk inredning.

OLIKA EGENSKAPER

Till det yttre kan en yta på exempelvis en bänkskiva förefalla lik en annan. Ytorna kan bestå av olika träslag och ha olika färgnyanser, men till synes tycks de ha samma kvalitet.

Så är det dock inte.

Alla ytor skiljer sig från varandra, olika träslag har olika egenskaper och är mer eller mindre lätta att hålla rena. En granskning i mikroskopet

Kraven på hygien är helt andra ute på tandvårdsklinikerna än hemma i köket. Därför ska experter inom området anlitas när det är dags att investera i ny inredning, anser Mikael Zimmerman, tandläkare och föreläsare i bland annat vårdhygien.

avslöjar direkt en ytas struktur och genomsläpplighet för bakterier. Inte ens en till synes slät yta är slät när den förstoras upp i mikroskopet.

Mikael Zimmerman är involverad i en studie där man tittar på olika material för inredningar, deras hållfasthet över tid, hur de tål olika kemikalier som rengörings- och desinfektionsmedel, samt hur olika mikroorganismer fäster på materialen. I ett första skede studeras mikroorganismer på olika ytor genom elektronmikroskop.

– Detta är viktiga frågor. I ett större perspektiv handlar det om persona-

lens arbetsmiljö och vilket intryck kliniken ger patienten, i ett mikroskopiskt handlar det om att studera bakterieförekomst på olika ytor och slå fast vad som fungerar i vårdmiljön.

Det man hittills funnit i studien är bland annat att skarvarna mellan bänkskivor och lister ofta är större än lämpligt, vilket innebär att bakterier kan fästa och föröka sig där. Det är nästan omöjligt att komma åt med rengörings- och desinfektionsmedel i sådana skarvar.

Svensk Förening för Vårdhygien har tagit fram dokumentet »Byggen-

skap och vårdhygien«, där man bland annat definierar olika utrymmen i olika hygienklasser.

STORA BRISTER

Hygienklass 2 – skalan omfattar tre klasser – omfattar behandlings- och undersökningsrum, labb och desinfektionsrum. I dessa utrymmen ska ytskikt på väggar och golv tåla rengöringsmedel och punktdesinfektion. Möblerna ska ha avtorkningsbar ytbeklädnad. Golven ska bestå av icke absorberande material, de ska vara fofgria eller ha svetsade fogar. Över-►

»Det är oerhört intressant att olika material och träslag kan ha så stora skillnader i egenskaper.«

gången mellan golv och vägg ska vara rund och tät och det ska inte finnas fasta och upphöjda trösklar.

Enligt Mikael Zimmerman finns ofta brister när det gäller detta ute på klinikerna. Framst handlar det om

skarvar mellan lister, golv och väggar.

Han berättar att det pågår ett större projekt i Sverige – Wood build – där syftet är att sprida kunskap om bland annat trämaterials resistens mot biologiska angrepp. Det är ett samar-

betsprojekt mellan Sveriges tekniska forskningsinstitut och Lunds tekniska högskola.

– Det är oerhört intressant att olika material och träslag kan ha så stora skillnader i egenskaper, allt från hårdhet och motstånd mot slitage till motstånd mot mikrobiella angrepp. I tandvården finns ofta ytor som består av laminat. Forskning visar att det kan uppstå spalter mellan laminatet och träet som det limmats mot. Det kan leda till fukt och angrepp av mögelsvampar som är kraftigt allergiframkallande. Högtryckslaminat fungerar bättre och är mer slitstarkt och det uppstår inga spalter där.

FUKT OCH MÖGEL

Luftens fuktighet är en faktor som kan påverka ytor och därmed göra det svårare att hålla dem rena. Hög luftfuktighet kan orsaka kondens och mikrobiologisk tillväxt. Låg luftfuktighet kan å andra sidan lättare ge statisk uppladdning och därmed samla mer damm.

En mängd studier visar ett samband mellan fukt och mögel och hälsobesvär hos dem som vistas i miljön. Vad som orsakar besvären är inte klarlagt. Mögelsporer, glukaner, endotoxiner och flyktiga organiska ämnen som produceras av mikroorganismer har diskuterats som tänkbara orsaker.

Förutom hygienaspekter och miljö- och arbetsmiljöaspekter är det enligt Mikael Zimmerman viktigt att inred-

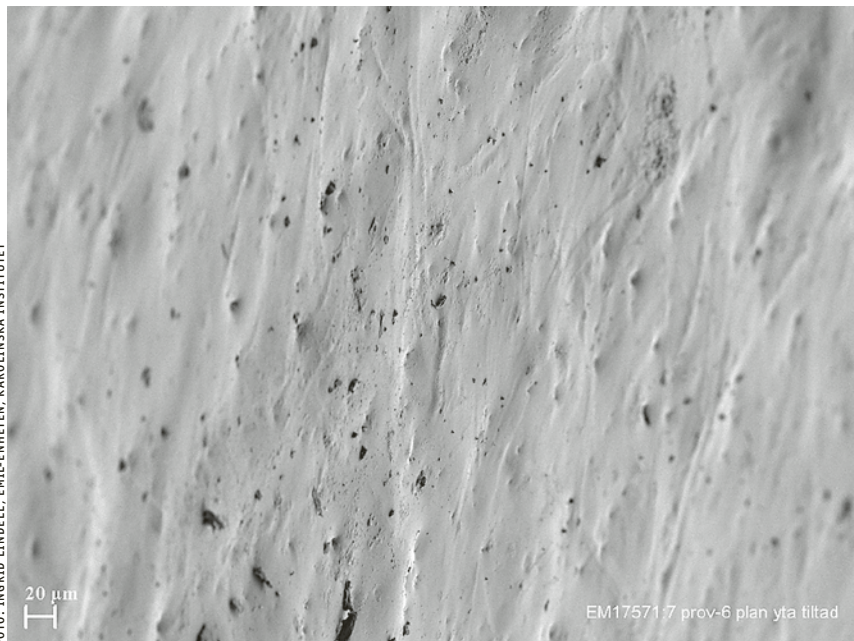
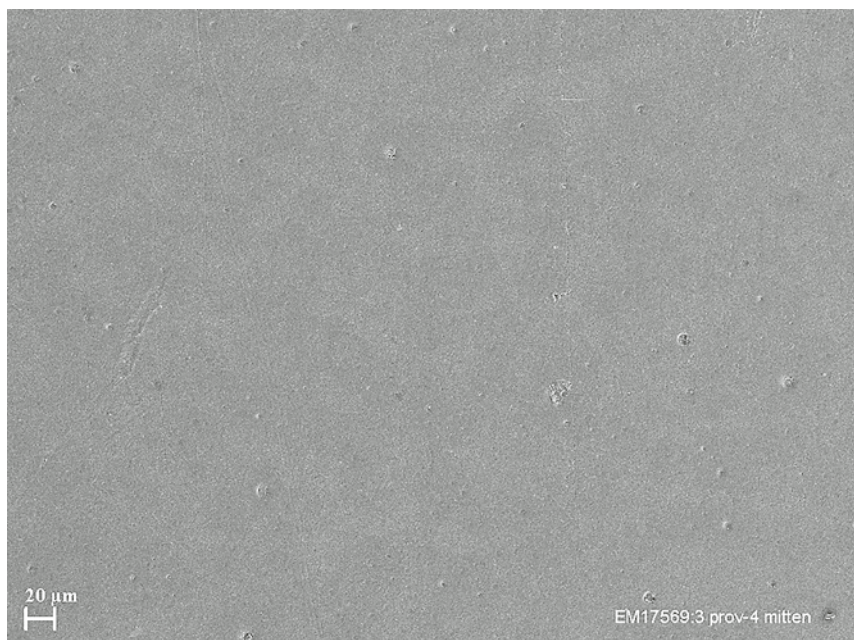

FOTO: INGRID LINDELL, EMIL-EHNETEN, KAROLINSKA INSTITUTET

Bilden visar en tunnare laminatyta där underliggande spånplatta »lyser igenom«. Denna yta passar bra hemma i köket, men håller inte för det slitage som förekommer på en tandvårdsklinik.

Jämn laminatyta av högtryckslaminat. Ytan är mycket tjockare och mer slitstark än den limmade laminatytan på bilden ovan.

➤ NÅGRA VIKTIGA LÄNKAR

Svensk Förening för Vårdhygien.

Dokument »Bygghälsa och Vårdhygien« – sammanfattning av vad man bör tänka på vid ny- och ombyggnation samt inredning av vårdlokaler.
www.sfvh.se
Gå in under Dokument, Bygghälsa och vårdhygien.

Socialstyrelsens skrift »Att förebygga vårdrelaterade infektioner«. I dokumentet finns en hel del beskrivet om ytor, rengöring och desinfektion av dessa.
www.socialstyrelsen.se
Gå in under Sök: Att förebygga vårdrelaterade infektioner.

Arbetsmiljöverket: Arbetsplatsens utformning, AFS 2009:2
www.av.se
Gå in under Sök: AFS 2009:2